

نیز در آنجا هست از آنجمله بر دیوار مجاور دو قبر داخل مقبره نصرآبادی که پهلوی هم قرار دارند دو لوح سنگی مرمری نصب شده و مضمون آنها حاکی از درگذشت خدیجه سلطان و فاطمه سلطان دو دختر تاج الملہ والدین محمد بن قطب الدین محمد جرفادقانی است که در تاریخ دهم و بیست و سوم ماه رمضان سال ۸۶۱ هجری بفاصله سیزده روز از یکدیگر دارفانی را وداع گفته اند.

بقعه شاهشہان و آرامگاه شاه علاءالدین محمد

یکی از بقاع متبر که اصفهان بقعه شاهشہان (شاه شاهان) است که در محله شاهشہان و در مجاورت مسجد جمعه اصفهان جنب (مسجد صفا) واقع شده و دارای حسینیه و مدرسه میباشد. در این بقعه شاه علاءالدین محمد که از اجله سادات و اشراف و نقیباء اصفهان بوده مدفون گردیده است. جمعی از اولا و احفاد وی نیز در این بقعه مدفونند که عموماً از نقیباء و اشراف و اجلاء بوده اند و بمرور زمان آثار قبور آنها از بین رفته است و آنچه از آنها باقیست بدون اسم میباشد. شرح حال شاه علاءالدین محمد در اغلب کتب تاریخی و تذکره ها مندرج است و بوجه اختصار شرح حال او از این قرار است که پس از مدت‌ها اقامت و افاضه بمردم اصفهان چون سید طرف توجه عامه مردم و بالاخص مورد علاقه سلطان محمد بن بایسنقر نواهد امیر تیمور و حکمران فارس و عراق بوده هنگامیکه سلطان محمد بر حکومت هرات و سلطنت جد خود میرزا شاهرخ بن تیمور قیام میکند شاهرخ بقصد سرکوبی او بعراق لشگر میکشد و سلطان محمد بدون آنکه با لشگر شاهرخ مواجه شود از شیراز بلرستان میرود و شاهرخ پس از ورود با اصفهان جمعی از سادات و اکابر و علماء اصفهان را با تهم معاونت و یاری با سلطان محمد توقيف و تبعید نموده و از آنجمله شاه علاءالدین محمد را دستگیر و شهر ساوه تبعید مینماید و با غواص و تحریک گوهر شاد خاتون زوجه خود در رمضان سال ۸۵۰ هجری آن سید جلیل القدر را

A TREASURE OF THE HISTORICAL MONUMENTS OF ISFAHAN

Ancient Monuments, Historical Tablets and
Inscriptions in the Isfahan Province

by
Lotfollah Honarfar, Ph.D.

Saghafi Bookshop, Isfahan.
1965
(1344)

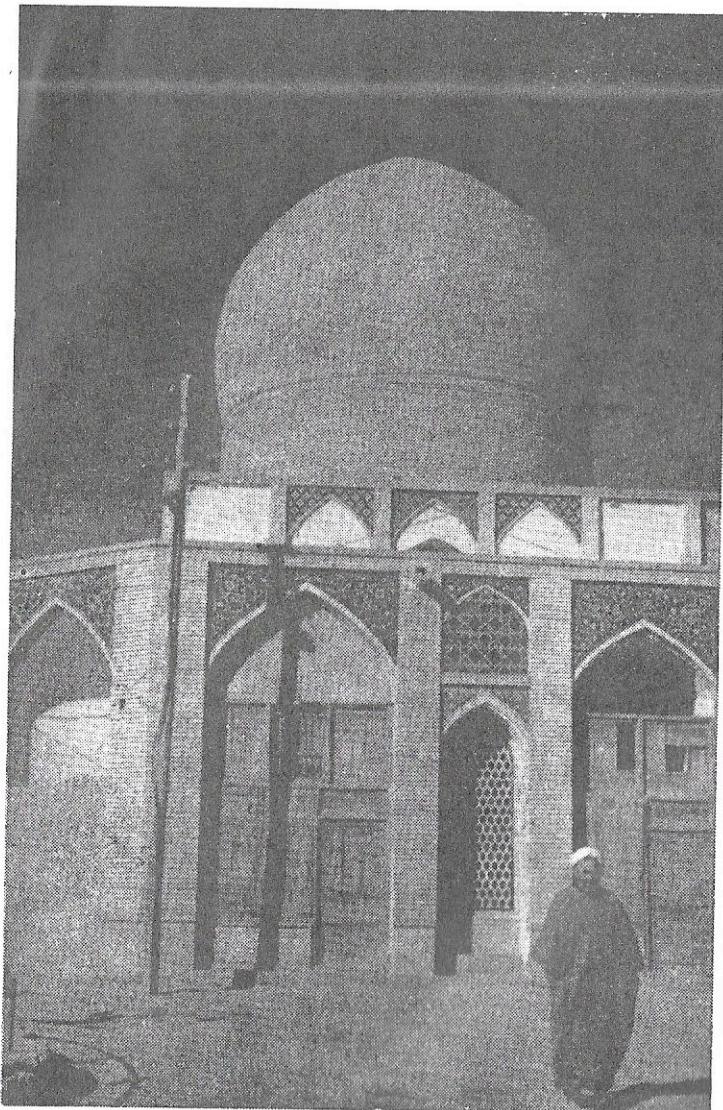
مصلوب مینماید . (۱)

دولتشاه سمرقندی در تذکرة الشعرا خود راجع باین واقعه تاریخی چنین مینویسد :

« حکایت کنند که در آخر عمر میرزا شاهرخ بقصد نیرهاش سلطان محمد باستقر لشگر براق کشید و سلطان محمد منهزم شد و شاهرخ سلطان سادات و اکابر و علمای اصفهان را گناهکار ساخت بسبب آنکه سلطان محمد را سلام کرده بودند و شاه علاء - الدین را که از اکابر سادات حسینی بود و قاضی امام و خواجه افضل الدین تر که که از بزرگان علمای اصفهان بوده در شهر ساوه حکم کشتن کرد و بسیار گهر شاد بیگم آن بزرگان مظلوم را بیگناه بزاری زار بقتل آوردند . گویند که دو نوبت ریسمان خواجه افضل تر که پاره شد و او فریاد میکرد که با شاهرخ بگوئید که این عقوبت بر ما لحظه‌ای بیش نیست اما پنجاه ساله نام نیک خود را ضایع مساز . چندانکه بزرگان سعی کرده اند مفید نیفتاد و آن صورت بر شاهرخ بهادر مبارک نیامد . بعد از هشتاد روز شاهرخ سلطان متوفی شد و بعضی گویند که چون آن بزرگان مظلوم از جان نا امید شدند شاهرخ سلطان و گهر شاد بیگم را دعا های بد کردند که یارب همچنانکه فرزندان ما را نا امید میسازد تخم او را منقطع گردان در آسمان گشاده بود دعای عزیزان بیگناه مظلوم اجابت شد و نسل آن پادشاه عالی منزلت منقطع گشت . » (۲)

شهرخ هشتاد روز پس از این واقعه در شهری در گذشت و سلطان محمد بهادر مجدداً با اصفهان مراجعت نموده و بپاس احترام شاه علاء الدین محمد که جان خود را در راه او از دست داده بود نعش وی را با احترام با اصفهان منتقل نموده و در حسینیه

(۱) اقتباس از رجال اصفهان یا تذکرة القبور با حواشی و ملحقات بقلم آقای سید مصلح الدین مهدوی صفحه ۱۸۸
 (۲) تذکره دولتشاه سمرقندی صفحه ۳۷۸ چاپ تهران .

بقعه شهشهان آرامگاه شاه علاء الدین محمد

و خانقاہ خود سید که در محله حسینیه (شهشهان فعلی) واقع بود مدفون نمود و بر آرامگاه او بقعه فعلی شهشهان بنادرید و قراء (اصفهانک) و (درزیان) واقع در بلوك (کرارج) اصفهان و ولasan واقع در فریدن را برای بقعه وقف نموده و

قد قدست هذاك وادي طوى
حاذ الهدى عيناه اذ شام السنما
قل صادقاً نور النبي المصطفى
قال الولى بالحق لو كشف الغطا
شهد النبي بدرالدجى شمس الضحى
ذا صار سلطاناً بطف الكربلا
هذاك سلطان دليلاً ما علا
والله عز بالمعالي قد علا
ذا مشهد الشاه الشهيد المجبى
خذه المهم ..... و سجداً
في ذروة الاصل الاصل قداعتلا

بعد از اشعار فوق الذكر عبارات زیر نوشته شده است :

« سلطان التقباء بالاتفاق برهان نجباء الافق مقدم السادات السعيد الشهيد الاعلا
الوالد والدون محمد بن محمد بن يحيى بن محمد بن محمد بن حيدر بن
الحسين بن محمد بن قوام الشرف بن محمد بن قوام الشرف بن هاد ابن اسماعيل -
بن الحسين بن على بن الحسين بن على بن عمر بن الحسن بن -
على بن على بن الحسين بن على بن ابيطالب .

زمان صلباوا الشاه المعا

وفاق المرتضى شهر الصيام

(۱) این مصراج عیناً از یادداشت‌های مرحوم حاج آقا حسین شهشهانی نقل شده و تطبیق آن با اصل کتبیه بعلت تعمیر که از این قسمت بعمل آمده امکان پذیرنشد لکن بقیه اشعار و عبارات این کتبیه تاریخی از روی نسخه‌ای که از طرف آن شاد روان در اختیار نگارنده قرار داده شد در محضر حضرت آقای حاج میرسید علی ابطحی با اصل آن تطبیق شد و در چند مورد تصحیح گردید . مرحوم حاج آقا حسین شهشهانی در تاریخ ۲۸ اسفند ۱۳۴۰ شمسی در ژنو بمرض قلبی درگذشت و در تاریخ ۱۶ فروردین ۱۳۴۱ در بقعه شهشهان در جوار جد خود شاه علاء الدین محمد مدفون گردید .

قم واخلع النعلين فى ارجاء ما
من ايمان الوادى كليم الله قد
ما ذلك النور الذى مثل القبس
لما تجلى نوره للمرتضى
و ابناء سبطا احمد شهداً كما
هذا بسم قد قتل بالسيف ها
يا زائر الشاه الشهيد المشهور
اذ هذه روضات جنات العلي
ذا مرقد السعد السعيد و قبره
هذا مزار السادة الشم الاولى
مجدد المؤثل من علامهم يستثنى (۱)

« سلطان التقباء بالاتفاق برهان نجباء الافق مقدم السادات السعيد الشهيد الاعلا
الوالد والدون محمد بن محمد بن يحيى بن محمد بن محمد بن محمد بن حيدر بن
الحسين بن محمد بن قوام الشرف بن محمد بن قوام الشرف بن هاد ابن اسماعيل -
بن الحسين بن على بن الحسين بن على بن عمر بن الحسن بن -
على بن على بن الحسين بن على بن ابيطالب .

زمان صلباوا الشاه المعا

وفاق المرتضى شهر الصيام

بامضاء بزرگان و علمای وقت از جمله مولانا جلال الدین دوانی میرساند . (۱)
تزیینات گچ بری و خطوط و کتبیه های داخل بقعه شهشهان
تاریخ ساختمان بقعه شهشهان با در نظر گرفتن تاریخ و قفنامه بقעה (۲۲ ربیع
الاول ۸۵۲) و تاریخ قتل شاه علاء الدین محمد که در رمضان سال ۸۵۰ هجری اتفاق
افتداد است بین ۸۵۰ تا ۸۵۲ هجری است . داخل و خارج بقعه با تزییناتی از نوع
گچ بری و کاشیکاری آراسته شده است و گنبد آن که در سالهای اخیر رو بويرانی
نهاده بود تجدید ساختمان گردیده . داخل بقعه تزیینات گچی دارد و کاشیکاری از اره
های آن از اقدامات جدید است . (۲)

كتبيه اصلی بقעה بخط ثلث گچ بری شده بقلم سید محمود نقاش خطاط نیمه
قرن نهم هجری که کتبیه ثلث سردر بیت الشتاء مسجد جمعه اصفهان مورخ بسال
۸۵۱ هجری نیز بقلم او میباشد شامل اشعار و عباراتی است بشرح زیر :

بسم الله الرحمن الرحيم

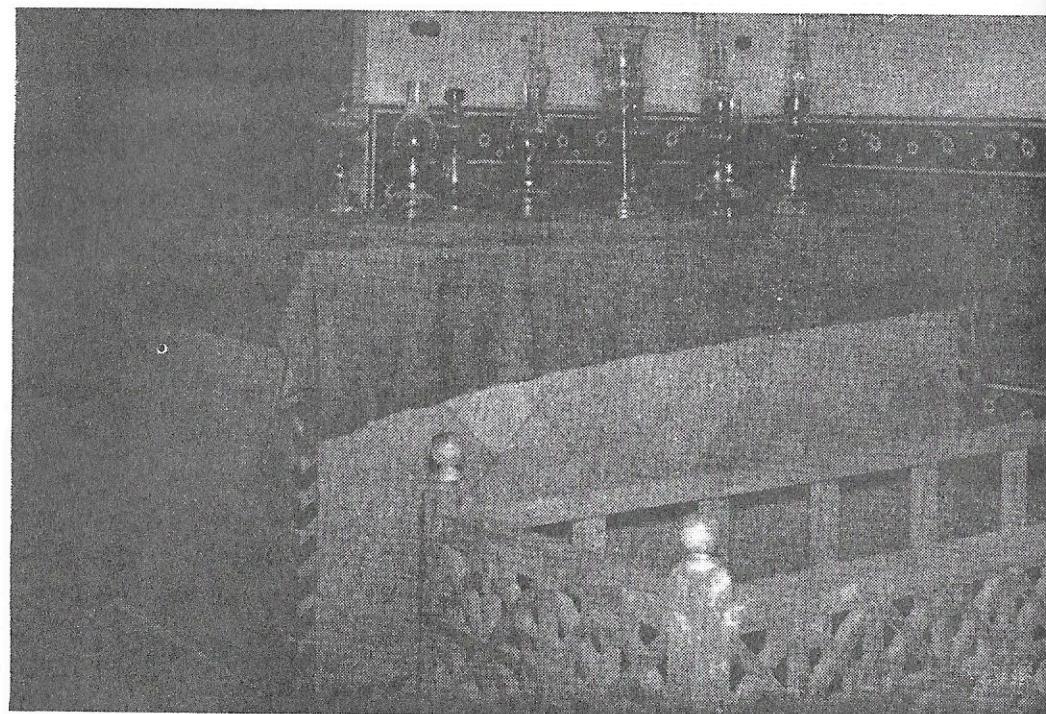
يَا ذَا كَرْأَ أَخْوَانَ صَدَقَ بِالصَّفَا	شـالـمـقـام فـمـرـوـةـ ثـمـ الـمـنـا
انـسـيـتـ رـاحـاتـ بـرـاحـاـوـاسـقـيـتـ (۳)	نـغـمـاتـ اـطـيـارـ تـغـرـدـ بـالـغـنـا
هـاـ اـذـ كـرـنـ عـهـدـاـ قـدـيـمـاـ بـاقـيـاـ	انـسـيـتـ عـهـدـاـ قـدـيـمـاـ وـانـطـوـواـ

(۱) مراجعه شود بکتاب از سعدی تاج‌امی تألیف پروفسور ادوارد برون ترجمه جناب آقای حکمت صفحه (۶۵۰)

(۲) بنای تاریخی شهشهان تحت سپرستی مرحوم حاج آقا حسین شهشهانی از قضات دانشمند معاصر و مراقبت برادر ایشان آقای حاج آقا مرتضی شهشهانی که از سادات جلیل - القدر شهشهانی هستند در سالهای اخیر تحت تعمیر و ترمیم واقع شده و قرار است گنبد آن نیز که تجدید ساختمان شده کاشیکاری شود . برای اطلاع بیشتر از خدمات این خاندان عالیقدر و فاضل اصفهان مراجعه شود بکتاب (از سعدی تاج‌امی) تألیف پروفسور ادوارد برون ترجمه جناب آقای حکمت صفحه (۶۵۰) و کتاب رجال اصفهان با حواشی و ملحقات آقای سید مصلح الدین مهدوی صفحه ۱۸۸ تا ۱۹۱ .

(۳) کلام (اسقیت) در کتبیه بدون حرف (الف) نوشته شده است .

خلا رمضان من امر خلابه
تفطر عام اتمام الامام
عاقبت خير باد كتبه العبد سيد محمود نقاش. »

آرامگاه شاه علاء الدین محمد مقتول بسال ۸۵۰ هجری

در بالای این کتیبه بخط کوفی مشکی عبارت (سلام على آل يس) بطور مکرر
نقاشی شده است .

گلدان خط در بقیه شهرهان
بر دیوار ضلع شرقی داخل بقیه شهرهان صورت یک گلدان نقاشی شده که هیکل
گلدان را از پائین بالا اشعار زیر بخط نستعلیق سفید درهم بر زمینه سبز روشن
گچی تشکیل میدهد :

زمـا هـر ذـره خـاك اـفتـادـه جـائـي
بـمانـدـ سـالـهاـ اـينـ نـظمـ وـ تـرتـيبـ

که هستی را نمی بینم بقاوی
غرض نقشیست کز ما باز ماند
کند در کار درویشان دعائی
مگر صاحبدلی روزی بر حمت

قسمت فوکانی مدخل بقیه در ایوان غربی کاشیکاری شده و در وسط پشت بغل
کاشیکاری معرق این ایوان که از آثار بسیار نفیس کاشیگاری در قرن نهم هجری است
نام استاد کاشیکار آن بخط نستعلیق سفید معرق برزهینه لاجوردی بشرح زیر آمده
است : « عمل هبرم کاشی تراش »

اخیراً برای این بقیه بسبک درهای قدیم یک جفت در منبت کاری کار اصفهان
تهیه و نصب شده که این کتیبه بر روی آن بخط ثلث مشکی برجسته خوانده میشود :
« هـذـاـ بـقـعـةـ السـيـدـ السـنـدـ وـ الـبـحـرـ الـمـعـتـمـدـ السـعـیدـ الشـهـیدـ الشـاهـ عـلـاءـ الدـینـ مـحـمـدـ
المـقـتـولـ فـىـ سـنـةـ خـمـسـيـنـ وـ ثـمـانـمـائـهـ . »

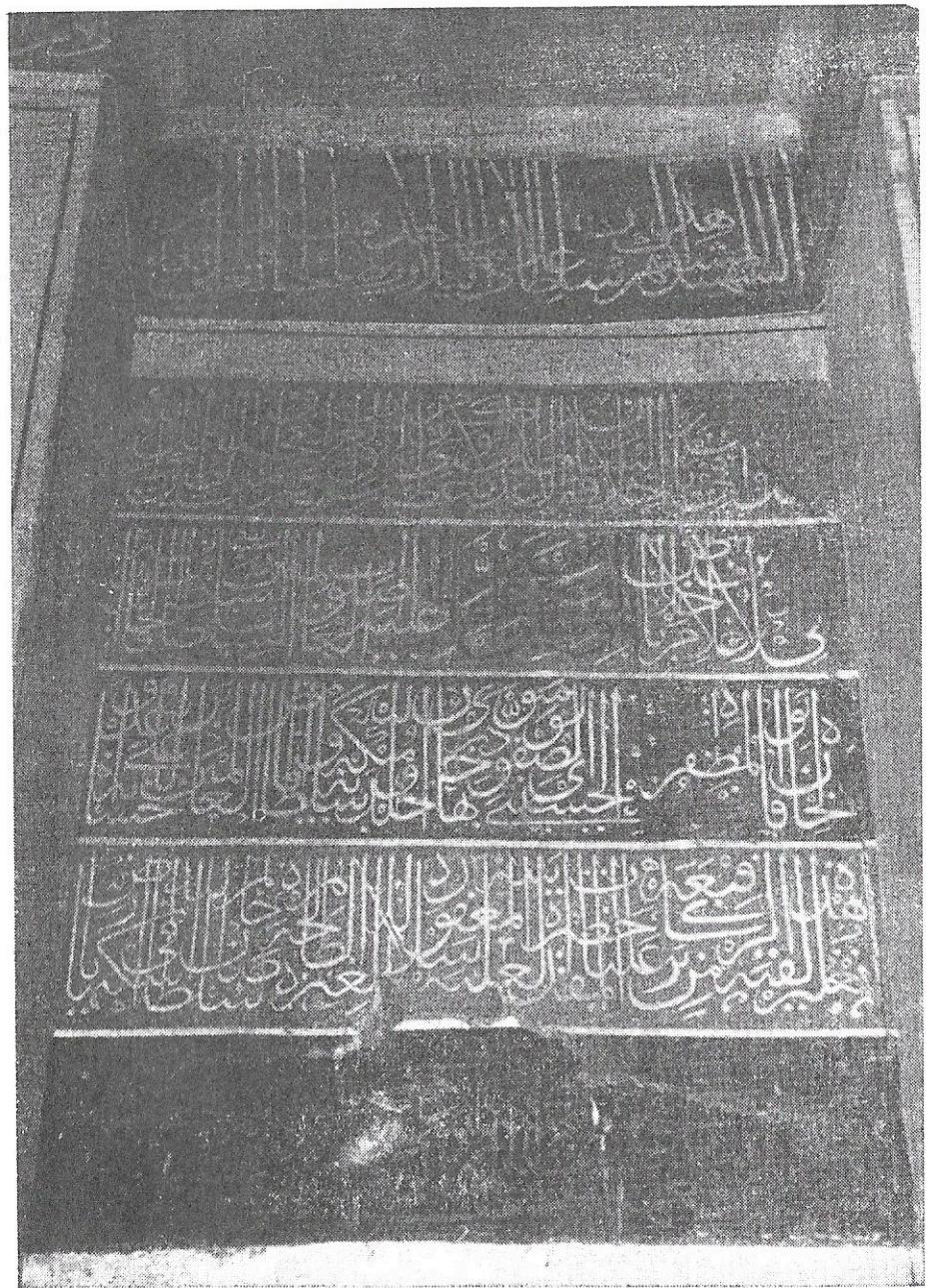
علاوه بر این در منبت کاری که در بقیه شهرهان نصب شده در های منبت کاری
دیگری نیز برای نصب در داخل بقیه آماده شده است . (۱)

گـتـيـهـ گـچـ بـرـيـ دـاـخـلـ بـقـعـهـ شـهـهـانـ
بـرـ دـيـوـارـ شـمـالـيـ دـاـخـلـ بـقـعـهـ شـهـهـانـ يـكـ كـتـيـهـ پـنـجـ سـطـرـيـ گـچـ بـرـيـ شـدـهـ اـسـتـ کـهـ
حـاـكـيـ اـزـ اـقـدـامـ بـاـنـوـیـ خـيـرـهـ اـیـ درـ دـوـرـهـ شـاهـ عـبـاسـ اـوـلـ بـنـامـ (ـخـانـمـ سـلـطـانـ)ـ نـسـبـتـ
بـتـعـمـيرـ بـقـعـهـ اـسـتـ وـ بـطـورـيـکـهـ کـتـيـهـ حـكـاـيـتـ دـارـدـ قـرـارـ بـوـدـهـ اـسـتـ جـنـازـهـ اوـ کـهـ بـاـمـانـتـ
درـ اـيـنـ بـقـعـهـ سـپـرـدـهـ شـدـهـ بـوـدـ بـعـدـاـ بـمـشـاهـدـ مـقـدـسـهـ مـنـقـلـ شـوـدـ .

این کتیبه بخط ثلث سفید بر زمینه قهوه ای و سبز و قرمز در پنج سطح و مورخ
بسال ۱۰۱۳ هجری بخط (صحیفی فارسی) بشرح زیر گچ بری شده است :

« قد اتفقت في ايام خلافة السلطان الاعدل الاكرم الاعظيم مولى ملوك العرب

(۱) درهای جدید بقیه شهرهان بدستور شاد روان حاج آقا حسین شهرهانی و بهمن
آقای حاج آقا مرتضی شهرهانی تهیه و نصب شده است .

کتیبه کج بری داخل بقعه شاهزاده بخط صحیفی فارسی و مورخ سال ۱۰۱۳ هجری
سطر. فوقانی این تصویر نمونه خط ثلث سید محمود نقاش از قرن نهم هجری است

والعجم قهرمان الماء والطين ظل الله في الأرضين غلام بخلاص أمير المؤمنين علي بن أبي طالب عليه صلوات الله رب العالمين السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان ابوالمظفر سلطان شاه عباس الحسيني الموسوي الصفوی بهادرخان خلیله ملکه و سلطانه و افاض على العالمين بره وعدله و احسانه تعمیر هذه القبة الرفيعة من برکات عليا حضرة المقدسة العلية المغفورة ساللة العترة الطاهرة صالحه خانم سلطان اسكنها الله في رياض الجنة صارت مضجعها عارية الى ان انتقل الى المشاهد المقدسة في شهر ذي الحجه سنة ثلاث و عشر و الف من الهجرة النبوية خط صحيفي الفارسي . »

درب امام از دوره جهانشاه قر اقویونلو

یکی از امامزاده های معتبر اصفهان که در محله چمبلان (سنبلان - سنبلستان) از محلات قدیمی شهر اصفهان و در مجاورت محله کهنصال در دشت واقع شده درب امام میباشد که آرامگاه دو امامزاده بنام ابراهیم بطحا و زین العابدین است . در کتاب میزان الانساب در باره اسم و نسب زین العابدین چنین نوشته شده است :

« ابوالحسن زین العابدین علی بن نظام الدین احمد الابع بن شمس الدین - عیسی الرومی بن جمال الدین محمد بن علی العریضی بن الامام الہمام جعفر الصادق علیه الصلوٰۃ والسلام که بچهار واسطه بحضور صادق سلام الله علیه منتهی میشود و علی عریضی که جد او میباشد همان علی بن جعفر میباشد که کتاب او در میان محدثین وفقها معروف است و اینجانب هم تمام آنرا دیده ام و در اجازات خود روایت کرده ام و جمیع احادیث آن از برادر بزر گوارش حضرت امام موسی کاظم علیه الصلوٰۃ والسلام میباشد و این بزر گوار از اجلاء امامزادگان عظام میباشد و جلالت و وثاقت او متقد علیه میباشد و چهار امام را ملاقات کرده وادرانک فیض صحبت ایشان را نموده امام جعفر صادق پدر بزر گوارش و امام موسی کاظم برادر عالی‌مقدارش و جناب امام